

Izstāde “Vidzemes bruņniecība Latvijā”

*Das Wapen der Erbtogthum Liefland
vermehrt durch Sigismund August König von Polen
den 26 Decemb. 1565 ertheilten Diplomatis.*

Cēsu Jaunajā pilī no 20.maija būs skatāma izstāde “Vidzemes bruņniecība Latvijā”. Izstāde veidota sadarbībā ar Rundāles pils muzeju un Baltijas bruņniecības apvienību Vācijā un būs apskatāma no līdz 30. novembrim. Cēsu Jaunajā pilī no 20.maija būs skatāma izstāde “Vidzemes bruņniecība Latvijā”. Izstāde veidota sadarbībā ar Rundāles pils muzeju un Baltijas bruņniecības apvienību Vācijā un būs apskatāma no līdz 30. novembrim.

Izstādes apmeklētājus pie grāfu Zīversu dzimtas rezidences Jaunās pils ieejas izstādes laikā sagaidīs un sveicinās divas heraldiskās marmora lauvas no kādreizējās grāfu fon Mengdena dzimtas Carnikavas rezidences, tādējādi simboliski iezīmējot izstādes pamatideju par vācbaltu kultūras mantojuma nozīmi Latvijas vēsturē.

Izstāde iepazīstina skatītāju ar bruņniecības veidošanos kristīgās misionāru kustības sākumā Livonijā, tās uzplaukuma laiku Polijas-Lietuvas, Zviedrijas un Krievijas impērijas valdīšanas periodā no 16. līdz 19. gadsimtam, tādējādi demonstrējot Vidzemes un visas Latvijas sasaisti ar daudzu citu Eiropas tautu, īpaši vācbaltu, vēsturi un kultūru. Bruņniecība praktiski septiņus gadsimtus palika noteicošais spēks ne tikai Vidzemes politiskajā pašpārvaldē, tiesvedībā, saimniecībā, bet bieži vien arī kultūras, izglītības, zinātnes un mākslas jomās, tādējādi atstājot nepārvērtējamu nozīmi Vidzemes kultūrtelpas attīstībā.

Senākās muižniecības dzimtas Vidzemē veidojās no Rīgas arhibīskapijas un Livonijas ordeņa vasaļiem (zemes lēņu turētājiem), kuri jau 14. gadsimtā izveidoja savu korporāciju jeb bruņniecību (Ritterschaft). Pēc Livonijas konfederācijas valstiņu sabrukuma 1561. gadā, bruņniecība turpināja pastāvēt kā juridiska persona un saglabāja savu tiesisko statusu un privilēģijas līdz 1920. gadam. Muižniecības dibināto korporāciju “Vidzemes bruņniecības sols” atcēla Latvijas valsts 1920. gadā. Mūsdienās bruņniecības korporācijas tradīcijas turpina kopt Baltijas bruņniecības apvienība Vācijā, kuras ilggadīgs vadītājs bija viens no izstādes iniciatoriem un autoriem barons Heiners fon Hoiningens-Hīne.

Izstādē būs iespēja skatīt daudzus vērtīgus, arī mazāk zināmus materiālus muižniecības laikmeta, bruņniecības senāko dzimtu un muižu vēsturē Vidzemē. To skaitā vēstures liecības par bruņniecības korporācijas veidošanās un attīstības procesu vairākus gadsimtus senos pergamentos un heraldiskos materiālos, 17. un 18. gs. muižniecības un dižciltības apliecinājuma diplomos, manuskriptos un dokumentos par tādu Vidzemē pazīstamu senu un izcilu dzimtu vēsturi kā Mengdeniem, Engelhartiem, Mellīniem, Brīningiem, Ungerniem-Šternbergiem un vēl daudzām spožām vācbaltu dzimtām un viņu devumu Vidzemes vēsturē.

Izstādes nozīmīga daļa veltīta Vidzemes muižu arhitektūras mantojumam, bez kura pilnvērtīgi atcerēties savus senčus un pagātņi nav iespējams. Muižu attīstība Vidzemē un Latvijā ieviesa būtiskas izmaiņas lauku ainavā. Veidojās mūsdienu Vidzemei tik raksturīgā kultūrvide ar muižu centriem un viensētām. Izstāde ļaus skatīt Vidzemes muižu arhitektūras attīstības kopainu, sākot jau no pašām senākajām vasaļu mītnēm

Livonijas periodā līdz pat baroka, klasicisma, jūgendstila un neoklasicisma muižu un kungu māju arhitektūrai un interjeru vēsturei 19. gadsimtā. Šo izstādes daļu veidojis Rundāles pils direktors Imants Lancmanis.

Cēsu Vēstures un mākslas muzejs saka lielu paldies izstādes projekta partneriem, kuru krājuma kolekciju materiāli veido pamatu Vidzemes bruņniecības vēstures izstādei – Baltijas bruņniecības apvienībai (personīgi Heineram fon Hoiningenam-Hīnem un Dr. Aleksandram fon Samsonam-Himmelšernam), Rundāles pils muzejam (personīgi direktoram Imantam Lancmanim un Jānim Baltiņam), Rīgas Vēstures un kuģniecības muzejam (personīgi galvenajai krājuma glabātājai Anitai Gailīšai), LU Akadēmiskajai bibliotēkai (personīgi direktorei Ventai Kocerei un Aijai Taimiņai), Latvijas Nacionālajam Vēstures muzejam, Latvijas Nacionālajam mākslas muzejam, Valmieras muzejam, Valkas novadpētniecības muzejam, Latvijas Valsts vēstures arhīvam, Latvijas Nacionālajai bibliotēkai, Rīgas domes Kultūras pieminekļu aizsardzības nodaļai, Rūjienas Izstāžu zālei.

Paldies par atsaucību un atbalstu Cēsu novada pašvaldībai, Rūjienas novada pašvaldībai, Rūjienas evaņģeliski luteriskajai baznīcai, Madonas novadpētniecības un mākslas muzejam, Latvijas kultūrkapitāla fondam.

Sagatavoja Vija Rozentāle,

Cēsu Vēstures un mākslas muzeja galvenā speciāliste izstāžu un ekspozīciju darbā